

Regulering av organtransplantasjon i Kina

I mars 2007 utferdiget den kinesiske regjeringen en ny forskrift, som blant annet innebærer at salg av organer ble ulovlig og straffes strengt (1). Altruisme bør være bakgrunnen for organdonasjon, ikke finansiell kompensasjon. Tilgangen på organer har ført til stor økning i «transplantasjonsturismen» – pasienter reiser fra andre land for å få transplantasjon i Kina. I juli 2007 bestemte så det kinesiske helsedepartementet at landets borgere skal prioriteres for organtransplantasjon, skriver Kinas visehelseminister Jiefu Huang i *The Lancet* (1).

I Kina kommer mer enn 90 % av transplanterte organer fra henrettede fanger, og dette er fortsatt lovlig ifølge den nye forskriften. Men disse fangenes rettigheter er blitt noe bedre sikret, blant annet med krav om skriftlig samtykke fra organgiveren. Om fangene virkelig har muligheten til å gjøre et fritt valg, er allikevel usikkert (2).

– Det langsiktige målet for sosial utvikling er å avskaffe dødsstraffen, men inntil da trengs det regler som beskytter fangenes rettigheter og ønsker og som gjør transplantasjonsprogrammet uavhengig av fengselssystemet, konkluderer Jiefu Huang.

Oda Riska

oriska@hotmail.com
Tidsskriftet

Litteratur

- Huang J, Mao Y, Millis JM. Government policy and organ transplantation in China. *Lancet* 2008. DOI: 10.1016/S0140-6736(08)61359-8.
- Organ sales «thriving» in China. BBC 27.9.2006. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/5386720.stm> [16.10.2008].

Militær bistand og den humanitære slagmark

Det humanitære rom er blitt så utydelig og forurenset av militære og politiske agendaer at uavhengige hjelpeorganisasjoner aktivt må distansere seg fra militære aktører som utfører tilsynelatende humanitære oppgaver. Manglende skille mellom militære og humanitære aksjoner er klart i strid med humanitærrettens prinsipper.

De siste tiårene er væpnede konflikter blitt mer komplekse, spesielt ved at skillet mellom sivile og militære utviskes. Sivilbefolkningen blir nå i langt større grad enn tidligere dratt inn i konflikten. Systematiske overgrep mot kvinner og barn, stridende som gjemmer seg blant sivilbefolkningen og målrettet ødeleggelse av viktige samfunnsstrukturer er blitt en del av den væpnede strategien og bidrar til å flytte konflikten inn på den sivile arena. Konsekvensene kan leses i tapsstatistikkene – 90 % av de døde i dagens konflikter er sivile, 10 % militære, et forhold som var omvendt ved begynnelsen av forrige århundre. Det er en usivilisert sivilisering av konflikter som alle med et globalt samfunnsansvar må motarbeide.

Samtidig er det humanitære system også blitt mer komplekst ved at nye aktører vil drive humanitært arbeid. Militære styrker, sivil-militære stabiliseringslag, nasjonale og lokale myndigheter, stiftelser og private selskaper opererer nå i varierende allianser under en humanitær fane.

Ny virkelighet for humanitære organisasjoner

Da Colin Powell i oktober 2001 inviterte amerikanske sivile bistandsorganisasjoner til å gjøre felles sak med de militære styrkene og fungere som «force multipliers» under Operation Enduring Freedom i Afghanistan, ble det starten på en ny virkelighet for humanitære organisasjoner i konfliktområder (1). Senere er strategien om å vinne afghanernes hjerter blitt en kjerneaktivitet blant de stridende styrker. Når de stridende internasjonale aktører deler ut bomber med én hånd og mat, skoler, vann og helseklinikker med den andre, utviskes grensene mellom sivil og militær bistand. Da militære styrker begynte å kjøre rundt i hvite biler, ble naturlig nok også hjelpeorganisasjonenes hvite kjøretøyer et angrepsmål for partene i konflikten. Når forsvaret borer brønner og bygger skoler, ser ofte både lokalbefolkning og væpnede

grupper disse aktivitetene som et middel, et våpen for å vinne konflikten. Slike aktiviteter bidrar til å dra sivilbefolkningen ytterligere inn i konflikten.

«It's simple; the more they help us find the bad guys, the more good stuff they get,» var den presise kommentaren til Reid Finn, løytnant i koalisjonsstyrkene, etter at det var blitt delt ut mat og ulltepper i en flyktingleir i Dwamanda i det sørlige Afghanistan. Han ble da også flittig sitert i mange europeiske aviser (2).

I Afghanistan har Forsvarets sanitet også bidratt til denne sammenblandingen. Utvilsomt har de gjort og gjør mye godt, blant annet ved å behandle et stort antall sivile skadede, slik de er pålagt å gjøre etter Genèvekonvensjonene. Men når de som stridende aktør går utover det og driver humanitære bistandsprosjekter, krysses en viktig grense. Humanitærretten krever at nødhjelp skal ytes med uavhengighet og nøytralitet (3). Mangel på skille mellom militære og humanitære aksjoner er klart i strid med disse prinsippene. Militære humanitære intervensjoner, en stadig mer komplisert konflikt og mange nye humanitære aktører har endret måten uavhengige humanitære hjelpeorganisasjoner blir oppfattet på i Afghanistan. De blir ikke lenger sett på som nøytrale. Det blir vanskeligere å sikre en trygg arena for pasienter og lokale og internasjonale hjelpearbeidere. I Afghanistan har det vært en dobling av angrep mot hjelpearbeidere i første kvartal av 2008 i forhold til tilsvarende periode i 2007 (4).

Sivile og militære aktører bør ikke samarbeide

Det humanitære rom er de sivile organisasjoners spillerom i konflikter. Dette bruker vi i Leger Uten Grenser mange år på å sikre oss gjennom å bygge opp tilliten hos partene i konflikten. Ofte er dette en tillit til vår nøytralitet. Denne prosessen og dette arbeidsrommet er en av grunnpilarene for vår sikkerhet i konfliktområder. Utenriks-

Det er viktig å opprettholde skillet mellom sivil og militær bistand. Illustrasjonsfoto Juan Carlos Tomasi

departementet ga nylig ut en strategi for norsk humanitær politikk. Der heter det: «Det humanitære rom er under betydelig press. Norge vil fremme respekt for humanitære grunnprinsipper og for internasjonal humanitær rett, og arbeide for en klar rolledeling mellom humanitære organisasjoner, andre sivile aktører og militære styrker i stadig mer komplekse situasjoner» (5).

Leif Sverre Rosén fra Forsvarets sanitet hevdet på lederplass i Tidsskriftet at samarbeid mellom sivile og militære aktører er avgjørende i Afghanistan (6). Leger Uten Grenser ser det på en annen måte. De stridende og de sivile skal ha forskjellige mandat i en konflikt. De internasjonale reglene er også entydige – vi skal ikke samarbeide. Det er helt avgjørende for våre pasienters og våre hjelpearbeideres sikkerhet, vårt mandat og vår troverdighet at vi ikke inngår et slikt samarbeid.

Vi skal spille på forskjellige baner og være tydelige på dette både hjemme og ute. Det dreier seg ikke om konkurranse mellom sivil og militær bistand, men at de militære har invadert den humanitære arenaen og gjort den til en slagmark.

Håkon A. Bolkan

hakonn@online.no

Leger Uten Grenser

Litteratur

1. Powell CL. Remarks to the National Foreign Policy Conference for Leaders of Non-Governmental Organizations. Washington D.C.: State Department, 2001.
2. Faber M. A wedding and five funerals; a high-risk visit to war-torn. The Sunday Herald 11.7.2004.
3. Genèvekonvensjonene av 12. august 1949 med tilleggsprotokoller. Sentrale menneskerettighetskonvensjoner.
4. ANSO Quarterly Data Report (Q.1 2008) 2008. Kabul: ANSO – Afghanistan NGO Safety Office, 2008.
5. Norsk humanitær politikk. Oslo: Utenriksdepartementet, 2008.
6. Rosén LS. Militære leger i væpnede konflikter. Tidsskr Nor Legeforen 2008; 128: 1507.

Manuskriptet ble mottatt 22.7. 2008 og godkjent 15.10. 2008. Medisinsk redaktør Anne Kveim Lie.